

ביאורים

פעמים שהחזרה בתשובה אינה מגיעה לאדם בקלות רבה כל כך. ישנן מספר סיבות לקושי זה. ביניהן ניתן למצוא לדוגמה, חזרה בתשובה על עשרים וארבע עברות שהרמב"ם מונה אותן (בהלכות תשובה פרק ד) כעבירות שהתשובה עליהן קשה ביותר. פעמים שהקושי הוא סובייקטיבי, דהיינו, קושי שנובע מהמצב הנפשי שהאדם מצוי בו או הזמן בו הוא שרוי. נתון זה יכול לחסום מהאדם את התחושה הבריאה של הרצון לתקן את מעשיו.

למרות הקושי, יש לדעת שהתשובה אפשרית בכל מצב. גם אם התשובה אינה נעשית באופן הראוי לה ולא לפי ההלכה המגדירה את הדרך לתשובה, תשובה זו חשובה היא. כל עבירה לפי עניינה ודרך התשובה שעליה, בין שהיא עבירה שבין אדם למקום ובין שהיא בין אדם לחברו - על האדם לעשות תשובה כפי יכולתו וכפי כוחו. והדבר יתקבל גם אם יחזור בתשובה ללא הפרטים המוגדרים שלה. עיקר תשובתו בשלב זה תהיה בעצם הרצון להיות ישר וטוב ולחזור להיות דבק בשכינה כפי שהיה לפני שמעד בחטאו. אל יזלזל בתשובה זו ואל יאמר לעצמו שכיוון שאינה שלמה ואינה כוללת בתוכה את הדרכים המוגדרות שלה, אין בה תועלת ולעת עתה יזניח את התשובה עד שירגיש מוכן לתשובה השלמה. אלא יאחז בה ככל שידו משגת כעת ויידע שזהו העיקר. יחד עם זה ירבה בהשתדלות של תורה ותפילה כדי להשלים את תהליך התשובה, וגם אם עדיין לא הגיע אליה, לא יחשוב שלתשובתו אין ערך והיא מיותרת.

הרחבות

• הרע בוודאי יתבטל

שְׂאִין שׁוּם מְנִיעָה בְּדָבָר. דברי הרב קוק כאן מבוססים על רעיון יסודי ביהדות: כל רע נברא בשביל לסייע לטוב. ה' ברא אותו בשביל שלאדם תהיה בחירה, הוא ינצח את הרע ועל ידי זה הרע יתבטל. וכך כתב הרמח"ל: "עניין מציאות הרע... זהו מציאות מחודש לגמרי, שרצה וחיידש אותו האדון ברוך הוא לנסות בו בני האדם, לתת להם מקום לעבודה... ואמנם, הוא יתברך שהמציאות - לא המציאה אלא לשיבתבטל..." [דעת תבונות אות צו]. דברי הרב קוק כאן מבוססים על יסוד זה; כיוון שכל רע אינו קיים אלא רק כדי שינוצח ואין ספק שהוא עתיד להיות מנוצח.

• העיקר הוא הרצון

לא יִעֲבֹב כָּלֵל אֶת הַתְּשׁוּבָה הַרוּחָנִית. ההדרכה הזו, שהאדם צריך להתרכז ברצונותיו ולא בהצלחותיו, נמצאת במספר מקומות בחז"ל: "הקב"ה ליבא בעי" (הקב"ה חפץ בלב) [סנהדרין קו:], "אפילו חשב אדם לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" [קידושין מ:].

• ההצלחה בהתאם לעמל

יְבֹא הַדָּבָר לַיָּדִי כִּי שְׂעִירָהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְתַקֵּן הַכֹּל בְּפִעֵל. עיקרון זה שהקב"ה מסייע לכל אדם שיצליח לפי גודל רצונותיו החיוביים מופיע בגמרא: "מאי דכתיב 'רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד?' [משלי כא כא]... לומר לך כל הרודף אחר צדקה הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה... ממציא לו בני אדם המהוגנים לעשות להן צדקה כדי לקבל עליהם שכרו" [בבא בתרא ט:].

שאלות לדין

- א. האם לא יכולה להיות סכנה בכך שהאדם 'יקפוץ מדרגה'?
- ב. מניין הביטחון של הראי"ה לקבוע שהתשובה קלה? הרי אין לה סוף!

להצלחת שמואל בן משה יוסף

ג. כְּשֶׁבָּאִים לְשׁוּבַת הַתְּשׁוּבָה צְרִיכִים לְדַעַת שְׂאִין שׁוּם מְנִיעָה בְּדָבָר. אֲפֹלוּ אוֹתָם כ"ד הַדָּבָרִים הַמְעַכְבִּים אֶת הַתְּשׁוּבָה, תִּתְּנֶה פֶּשֶׁם־מִבְּקָשֶׁיךָ וּבָאִים לְשׁוּבַת עֲלֵיהֶם שׁוּב אֵינְךָ מְעַכְבִּים. וְאֵין לְבַטֵּל שׁוּם נְטִיָּה שֶׁל תְּשׁוּבָה, לֹא קִטְנָה שֶׁבְּקִטְנוֹת, מִפְּנֵי שֶׁפְּלוּתָהּ, לוֹמַר שְׂאִין הַרְעִיזוּן הַקָּטָן רָאוּי לְפִי מִדְּתוֹ שֶׁהָאָדָם מְשַׁעֵר אֶת עַצְמוֹ, וְלֹא אֶת הַרְעִיזוֹן הַיּוֹתֵר גָּדוֹל, לוֹמַר שֶׁהוּא גְבוּהַ יוֹתֵר מְעַרְפוֹ. כִּי הַכֹּל עוֹלָה וּמִצְטָרֵף בַּיַּחַד לְקוֹמָה שְׂלֵמָה וְעוֹלָם מְלֵא שֶׁל תְּשׁוּבָה, שֶׁהוּא יָקָר, גָּדוֹל וְקָדוּם מִכָּל הַעוֹלָמוֹת הָאֲחֵרִים.

ד. מִה שֶׁמְטַבְּעִים לְפַעֲמִים בְּמִנְיַעוֹת גְּדוּלוֹת, בֵּין בְּעִנְיָנִים שֶׁבֵּין אָדָם לְמָקוֹם, בֵּין בְּעִנְיָנִים שֶׁבֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, לֹא יִעֲבֹב כָּלֵל אֶת הַתְּשׁוּבָה הַרוּחָנִית. וְכִינֵן שֶׁמִּבְּקָשֶׁיךָ לְשׁוּבַת אֵל ד' - שְׂבִיבִים, וְהָאָדָם יִתְחַדֵּשׁ כְּבָרְיָה חֲדָשָׁה. וְהַצִּיצִיִּים הַמְעַשְׂיִים, שֶׁצְּרִיכִים לְזָרוֹז גְּדוֹל לְתַקְנָם, יִצְפָּה עֲלֵיהֶם תְּמִיד לְתַקְנָם, וְיִסְגֵּל לְעַצְמוֹ מִדַּת הַשְּׁפִלוּת בְּיוֹתֵר כֹּל זְמַן שֶׁלֹּא תִקָּן אֵיזָה דָּבָר בְּפִעֵל, מִמָּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְתַקֵּן בְּדָבָר מְעַשִׂי, וְיִשְׁתַּוְּקַק לְתַקְוֵת הַשָּׁלֵם. וּמִמִּילָא יְבֹא הַדָּבָר לַיָּדִי כִּי שְׂעִירָהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְתַקֵּן הַכֹּל בְּפִעֵל. אֲבָל גַּם כְּשֶׁלֹּא נִזְדַּמְּנוּ לוֹ עֲדִין הַתַּקְוָה, בֵּין מִצַּד מְנִיעוֹת חִיצוֹנִיּוֹת אוֹ מִצַּד מְנִיעוֹת פְּנִימִיּוֹת, שֶׁעֲדִין אֵין רְצוֹנוֹ תִקְוֵי כֹּל כֶּה, וְהַהֲסַכְמָה לְדַרְכֵי הַתַּקְוָה הַמְעַשְׂיִים עֲדִין לֹא בָּאָה לוֹ בְּהַשְׁלָמָה, מִכָּל מָקוֹם יֵאָחַז בְּתְשׁוּבָה הַרוּחָנִית בְּכָל עֵז וְאִמְצָן, וְיִהְיֶה תִקְוֵי בְּדַעְתּוֹ, שֶׁסוֹף כֹּל אֲחִיזוֹ הוּא בְּתְשׁוּבָה, שֶׁהִיא עֲנִין יָקָר מִכָּל מִה שֶׁבְּעוֹלָם, וְיִרְבֶּה בְּתוֹרָה, בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת, בְּחֻקֵּיהֶם וּבְהִנְהָגָה יְשָׁרָה כְּכֹל מִה דְאֶפְשָׁר לוֹ, וְיִשְׁפָּח שִׁיחוֹ בְּתַפְלָה לְפָנֵי קוֹנֵנוֹ לְהוֹצִיא אֵל הַפִּעֵל אֶת חֻלְקֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁעֲדִין לֹא יִצְאוּ אֶל הַפִּעֵל, בְּעֵבוֹר עַצְמוֹ וּבְעֵבוֹר כָּלֵל יִשְׁרָאֵל וּבְעֵד כָּל הַעוֹלָם כְּלוֹ וּבְעֵד הַתַּקְוָה הַכְּלָלִי שֶׁל הַשְּׂכִינָה, אוֹר ד' בְּעוֹלָם, שֶׁיְהִי בְּתַכְלִית הַשְּׁלָמוֹת, וְיִשְׁתַּוְּקַק שֶׁכָּל הַנְּשָׁמוֹת תִּתְּנֶנָּה מְתַקְנָתוֹ וְנִהְנֹת מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, וְהַכֹּל יִשְׁבְּעוּ טוֹב וְשִׁפְעַת חַיִּים.

ד* עַקֵּר הַנְּפִלוּת בָּאוֹת מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ מִמִּמֶּנּוּ בְּקִלּוּתָהּ שֶׁל תְּשׁוּבָה.

אמונה בקלות התשובה

